N°. 6. Donderdag 7 Februari 1907. 7de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat**.
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indie en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de Nederl. Afdeeling van de N.-I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw:

Openbare Vergadering, op Donderdag **7 Februari 1907.** 's avonds te **8** uur te 's-Gravenhage, **Zuid-Hollandsch Koffiehuis,** Zaal No. 4. Onderwerp:

„Over Cultuur en Bereiding van Rijst", met lichtbeelden.

Inleider: de Heer **Dr. A. van Bijlert**, Leeraar aan de Rijks Hoogere Land-, Tuin- en Boschbouwschool te Wageningen.

Er zal gelegenheid gegeven worden voor debat.

Toegang ook voor niet-leden.

De Secretaris
Stibbe.

II. Van de Vereeniging „Moederland en Koloniën":

Openbare Algemeene Vergadering op Donderdag **14 Februari,** des avonds te **8** uur precies, in het **Zuid-Hollandsche Koffiehuis,** Groenmarkt Den Haag.

Agenda:

I. Mededeeling van het Bestuur ten aanzien van de Statuten en Reglementsherziening en eerste behandeling daarvan.

II. Voordracht van den heer J. L. van Gennep, oud-assistent-resident, over: Het **Jang-Plateau en de plannen voor zijne exploitatie.**

Punten van Behandeling:

1°. Geschiedenis van het plan.
2°. Aardrijkskundige beschrijving van het Hoogland.
3°. Omschrijving van het plan.
4°. Eenige lichtbeelden van het Hoogland.

Gelegenheid tot debat.

Namens het bestuur:
De Secretaris der Vereeniging,
J. L. Swart.
Stephensonstraat 23.
Den Haag.

De Tentoonstelling van Sumatraansche Kunstnijverheid te Leiden.

Het bestuur der afdeeling Leiden van Oost- en West, en speciaal haar volijverige secretaris, mr. *E. Rijke,* heeft zich bizonder verdienstelijk gemaakt door het tot stand brengen eener zeer goed geslaagde tentoonstelling van Sumatraansche kunstnijverheid in de zaal der *Leidsche Kunstvereeniging,* die van 26 Januari tot 5 dezer geopend is geweest en veel bezoekers trok. Dit laatste was echter meer een gevolg van de onvermoeide propaganda door hetzelfde bestuur er voor gemaakt, dan van de groote belangstelling van het Leidsche publiek in zaken Ned.-Indië betreffende, want die laat evenals trouwens bij het meerendeel der Nederlanders nog alles te wenschen over. Het arbeidsveld onzer vereeniging op het gebied van gestadige opwekking dier belangstelling is dan ook nog altijd onafzienbaar groot, al worden er zoo nu en dan eenige personen voor gewonnen, die, naar wij hopen, weer op hun beurt den propaganda-arbeid zullen willen voortzetten. Een uitnemend middel hiertoe is juist zulk een tentoonstelling. Wat kan meer belangstelling-opwekkend werken dan het zien van den handenarbeid der bevolking, die er een deel van haar ziel in legt. Dit is te Leiden thans opnieuw proefondervindelijk bewezen. De daaraan besteede moeite en zorgen zijn dan ook ruimschoots beloond geworden, niet alleen door de groote waardeering en bewondering die het tentoongestelde bij alle bezoekers zonder onderscheid opwekte, maar ook door het verblijdend feit dat de afdeeling in enkele dagen een tal leden rijker is geworden. Wel een bewijs van de nuttige activiteit der afdeeling!

Volgens de catalogus, die ruim 200 nummers telt, zijn de zeer belangrijke inzendingen te danken aan: J. A. Abeleven, ingenieur Ned.-Ind. Spoorwegmaatschappij, Hilversum; naamlooze vennootschap «Boeatan», 's-Gravenhage; mevrouw M. ten Bosch-Bosscher, 's Gravenhage; I. Bouwens, 's-Gravenhage; D. H. Brandenburg, adj.-comm. depart. van Financiën 's-Gravenhage; Gemeentebestuur van Delft; H. D. E. Engelhard, oud-ass.-resident, Amsterdam; C. den Hamer, Amsterdam; P. J. Kooreman, oud-resident van Sumatra's Oostkust; Ch. A. van Ophuysen, hoogleeraar, Leiden; W. Rooseboom, oud-Gouv.-Generaal van Ned.-Indië, 's-Gravenhage; P. F. Schotel, Leiden.

Het was eene gelukkige gedachte om na de groep-tentoonstellingen, in den Haag gehouden, die ieder een afzonderlijke techniek golden, nu eens eene expositie gewest gewijze te rangschikken. Al was natuurlijk niet alles vertegenwoordigd wat het ook op kunstnijverheidgebied zoo rijke eiland Sumatra kan opleveren, toch gaf deze tentoonstelling een treffend beeld van de kunstvaardigheid en den goeden smaak van den Sumatraan in de verschillende landstreken.

Uit Atjeh zag men er, behalve de bizondere goedgesmede en sierlijk bewerkte wapens als rentjongs, klewangs en krissen, ook zeer verdienstelijke gouden en zilveren sieraden, naast bijzonder smaakvolle rijke weefsels in eigenaardig diep-donkeren toon, door een versiering van fijn goud- en zilverdraad opgevroolijkt, en tevens kopergietwerk in den vorm van lampen, kommen en schalen. Deze laatste ook van Sumatra's Westkust afkomstig, vooral van Soengai-poear; filigraan of — cantille werk van Padang, weefsels van Kota-gedang, Siloengkan, Batoe Bara, Assahan en de Battaklanden; Palembangsch lakwerk, o. a. een groote doos als schrijfcassette in zeldzaam mooi oud goud-lak en twee reuzen-cocosnooten (klappa laoet) als eend gemonteerd, waarnaast een paar kunstig uitgesneden voorwerpen van klapperdop prijkten, meer eigenaardig dan fraai. Ook het bamboe-snijwerk en de vlechtarbeid in den vorm van matten, manden en doozen waren aanwezig, en nog veel meer, te veel om op te noemen.

Het geheel was op verschillende tafels en langs de wanden goed geëtaleerd zoodat het een zéér aangenamen indruk maakte, zooals ook de presidente der Vereeniging met groote waardeering getuigde, toen zij verleden Maandagavond vóór zij hare voordracht over onze Indiën in het Volkshuis te Leiden hield, deze tentoonstelling bezocht. De heer Rijke heeft zich de moeite getroost de bezoekers zelf rond te leiden om hen die zulks wenschten van een en ander uitlegging te geven, een in den regel dankbaar werk, dat goede vruchten afwerpt.

Van de inzending van Boeatan werd ook menig stuk verkocht. Het meest vielen in den smaak de Palembangsche zakdoekjes en de zijden loopers met gouddraad doorweven.

De afdeeling Leiden kan dan ook met groote voldoening op deze hare eerste tentoonstelling terugzien en zal zeker op den ingeslagen weg voortgaan

Het opstootje in Kediri.

De berichten, die ons omtrent het voorgevallene in Kediri bereikten, waren uiteraard kort en gaven geen helder overzicht van hetgeen daar is gebeurd. Zooveel schijnt evenwel vast te staan, dat in de buurt der suikeronderneming Baron een troep van vijftig opstandelingen, onder de leiding van een g o e r o e, zich tegen het bestuur heeft verzet, en dat bij de pogingen om de beweging te onderdrukken, twee inlandsche ambtenaren, de wedono's van Brebek en Ngandjoek, twee inlandsche politie-dienaren en een desa-hoofd het leven lieten, terwijl de assistent-resident Henry werd gewond. Eene compagnie infanterie, onmiddellijk uit Soerabaja ter assistentie opgeroepen en per spoortrein naar de plaats, waar zich dit voorval had afgespeeld, gezonden, had eene ontmoeting met de opstandelingen, van wie er na vruchtelooze sommatie, met den hoofdaanlegger een zestiental door twee salvo's werden geveld, terwijl de rest òf gevangen genomen werd òf zich uit de voeten maakte, waarna de troep onmiddellijk weder naar zijn garnizoen terugkeerde. Hieruit valt af te leiden, dat het bestuur verdere hulp niet behoefde.

Zooals dan ook reeds geseind werd, had de bevolking zich volmaakt rustig gehouden en vond de beweging bij haar geen weerklank. Het heele geval schijnt dus te moeten worden beschouwd als het optreden van een geestdrijver met een waarschijnlijk niet uit de elite der inlandsche bevolking samengeraapte bende, van welk optreden evenwel vijf inlandsche dienaren van het gouvernement het slachtoffer werden, ongerekend de gewonden, die bij dit opstootje vielen.

Overtuigd als wij zijn, dat het gouvernement thans in Indië streeft, om in het belang niet alleen van Nederland maar ook en vooral van de inlandsche bevolking het bestuur dier landen te voeren, waartoe in de eerste plaats rust en orde moeten heerschen, geeft het voorgevallene ons aanleiding op het een en ander te wijzen, in verband ook met andere feiten.

In het oost-indisch overzicht in ons vorig nummer werd o.a. aangehaald, wat omtrent den toestand in het Buitenzorgsche aan het S o e r. H b l. werd gerapporteerd. De vergelijking tusschen de lakschheid, in deze aan het bestuur toegeschreven, en de diligentie in haar optreden tegenover misstanden in de Buitenbezittingen, gaat natuurlijk niet op, waar het ééne politiezaak is en het andere de militaire macht regardeert.

Intusschen werd door dezen schrijver, wiens mededeelingen dan ook daarom door ons werden aangehaald, toch de vinger op een wonde plek gelegd, waarop het voorgevallene te Kediri wederom een helder licht doet opgaan — het volslagen gemis eener goede politie.

In een mohamedaansch land als Indië, waar geestdrijvers zoo licht vat krijgen op hunne dikwerf bijgeloovige omgeving, kunnen dergelijke tooneelen als te Kediri voorvielen zich telkenmale afspelen. Wij herinneren hier uit de jongste berichten, door de indische bladen ons gebracht, aan den door den resident der Lampongsche Districten gerapporteerden geest van lijdelijk verzet onder de inlandsche bevolking, tengevolge van het werken van geestdrijvers, aan den zich tot radja van Pelaboehan uitroependen hadji, die door zijn heermacht van twintig volgelingen uit de gevangenis werd ontzet, waarin een inlandsch functionnaris dezen fanatiek-waanzinnige had opgesloten. Gelukkig vielen bij dit laatste voorval geen slachtoffers te betreuren, maar het had zoo kunnen wezen.

Tegen diergelijke gebeurlijkheden behoort het bestuur, europeesch zoowel als inlandsch, te worden beschermd, evenzeer als deze bescherming behoort te worden gewaarborgd aan de gezeten bevolking tegen de misdadige elementen.

Hiertoe zal slechts een krachtige mobiele politie in staat wezen, welke met betrekkelijk weinig meerdere kosten zal zijn te verkrijgen, bij algeheele reorganisatie van het, thans nog vrij wel nutteloos oppasserwezen.

Naast eene goede politie komt het ons evenwel bovendien voor, dat ook de rechtspraak, in het bijzonder wat de Kediri-affaire en diergelijke zaken aangaat, eenige voorziening behoeft.

Wanneer we nagaan, hoe het in andere koloniën in diergelijke gevallen toegaat, meenen wij, dat daaruit wel eenige leering valt te putten.

De Franschen hebben zich in Algiers weder genoodzaakt gezien terug te keeren tot het stelsel der tribunaux-répressifs, terwijl de engelsche rechtspraak bekend is om haar spoedige afdoening van zaken, waar het feiten betreft, waarop de Riot-act van toepassing is.

Wij beseffen dat velen daarmede een groote teleurstelling zou worden gebaard, zoo niet telkenmale bij eene repetitie van Gedangan-, Kedirie- en diergelijke affaires, de zaken tot in de kleinste details zouden kunnen worden uitgeplozen, of niet Kromo, Sidin, in anno zoo en zóóveel van de zijde van wedono Zus of cotroleur Zoo, planter A of B, hadji Ali of baba Lim, 't een of ander is overkomen wat hem minder aangenaam kon stemmen.

V óór alles behoort vooral in een land in opkomst als Indië het gezag hoog te staan. Zonder eerbied voor het gezag, hetzij dit door bruin of blank wordt vertegenwoordigd, komen wij er niet.

Wij wenschen niet, en meenen, dat het ook allesbehalve noodig is, de barbaarsche straffen, door Engeland in zijne koloniën op de hier bedoelde vergrijpen toegepast, ook voor Indië te zien ingevoerd, maar meenen wèl, dat we ons in deze aan Engeland mogen spiegelen, wat aangaat de snelle berechting, door den weinigen omhaal mogelijk gemaakt, vooral bij dergelijke aangelegenheden.

Pers-kroniek.

INHOUD: De Nieuwe Rotterdamsche Courant *over het wetsontwerp tot oprichting van een inlandsche rechtsschool. — Uitstel bepleit door de* Avondpost *in zake de overeenkomst met Brazilië over de grensscheiding tusschen Suriname en Brazilië. — Het gele gevaar in Ned.-Indië: de heer Henri Borel in de* Telegraaf *over de «Tjong-Hwa-Scholen» op Java.*

Het bij de Kamer ingediende wetsvoorstel tot oprichting van een inlandsche rechtschool wordt door de N i e u w e R o t t e r d a m s c h e C o u r a n t niet met bijster veel enthousiasme ontvangen.

Wat door den minister in de M. van Toelichting tot verdediging van het voorstel wordt aangevoerd, acht het blad van weinig gewicht.

De „dubbeltjes quaestie" laat het orgaan koud. Daarentegen hecht het groote waarde aan de ideeële zijde van de zaak, waarover naar de schrijver zegt, de minister zoo goed als zwijgt.

„De regeering, zoo merkt de N. R o t t. C r t. op, wil voor Java en Madoera — want daarop alleen heeft, als wij het wel begrijpen, het voorstel betrekking — „andere rechterlijke betrekkingen dan het lidmaatschap van de landraden meer binnen het bereik brengen van inlanders." Aanstonds rijst dus de concrete vraag: tot w e l k e rechterlijke betrekkingen zullen de nieuwe „inlandsche rechtskundigen" worden geroepen? Maar ziet, juist over dat belangrijke punt laat de Memorie van Toelichting den lezer vrijwel in het duister verkeeren. Zij spreekt van: klerk bij de griffie, griffier, bezoldigd lid van eene rechtbank en . . . . „hoogere betrekkingen", doch preciseert verder niet. Nu komt het er echter voor de met name genoemde ambten minder op aan, of zij door Europeanen worden bekleed, dan wel door inlanders. Mits maar aan deze laatste gelegenheid tot eene behoorlijke opleiding wordt gegeven, hetzij aan een der drie reeds bestaande opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren, hetzij aan eene „rechtsschool", zal niemand waarschijnlijk zich over de klerken, griffiers, enz. erg warm maken.

Van oneindig meer gewicht zijn echter de „hoogere betrekkingen", waarover de Memorie van Toelichting ons in het onzekere laat. Wij willen de vraag precies stellen en de puntjes zetten op de i's. Ligt het in het voornemen der regeering, ook inlandsche voorzitters van landraden te gaan aanstellen? En ook misschien, gevolg gevend aan den aandrang, door mr. Van Deventer bij de jongste wijziging van het Indisch Regeeringsreglement uitgeoefend, inlandsche leden van den raad van justitie? Is het voorstel de voorbode van eene losmaking van rechterlijke functiën van bestuursambten?

Daarop komt het voor de beoordeeling van het voorstel allereerst aan, en . . . . de toelichting meldt het ons niet. De regeering weet het zelve nog niet, wil het althans nog niet zeggen. Zij eindigt de korte opsomming der lagere betrekkingen, die door inlanders zullen kunnen worden vervuld, met de rondborstige, schoon eenigszins verrassende verklaring, dat „op dit oogenblik niet goed mogelijk" is verder uiteen te zetten, hoe of wat. „Eene herziening van het reglement op de rechterlijke organisatie zal in de eerstvolgende jaren niet kunnen uitblijven, en het valt nog niet te zeggen" . . . waartoe de herziening zal leiden."

Nu meent het blad, dat het misschien zal zijn om in de inlandsche maatschappij „zedelijk voldoend ontwikkelde krachten" te vinden, die in de rechtsbedeeling over den Inlander zijn aan te stellen. Speciaal in Indië komt het voor den rechter aan op kennis van taal, zeden en gewoonten benevens „een onkreukbaar karakter" en nu vreest de schrijver van het artikel in het rotterdamsch blad, dat — wat de laatste vereischte betreft — de Inlander moreel nog niet hoog genoeg staat om voor het rechtersambt in aanmerking te kunnen komen. Fraai is voorwaar de stelling ten deze verdedigt, dat als de europeesche rechten dan „misschien" — dat „misschien" is alleraardigst — aan kennis wat te kort schieten" de inlandsche rechten toch niet zoo sterk van karakter zijn, ergo de rechtsbedeeling door de opname van het inlandsch element niet verbeterd zal worden. Laten wij echter de schrijver zelf aan het woord:

Laten wij aannemen, zegt hij, dat de opleiding aan de rechtsschool gelijke waarborgen kan geven voor genoegzame kennis van den inlandschen rechter, als de Europeesche opleiding aan den Nederlandschen gegradueerde geeft, gelijk ook mr. Tobias, blijkens zijn artikel in de I n d i s c h e G i d s van 1906 schijnt te meenen; is dan daarmee ook het pleit vóór den inlandschen rechter beslist? Ons komt het voor, dat, zal het plan der regeering uitvoerbaar zijn, daarnevens zal moeten worden aannemelijk gemaakt, dat in de inlandsche maatschappij voldoende intellectueel ontwikkelde, maar vooral ook moreel hoog staande krachten voor zoo gewichtige taak zullen worden gevonden. Liever nog zien wij de rechtspraak toevertrouwd aan mannen, die, schoon zij misschien aan kennis wat te kort schieten, een sterk karakter bezitten, dan aan zeer bekwame, maar minder vertrouwbare rechters. Is, van dezen kant beschouwd, het plan der regeering wenschelijk en mogelijk? De Memorie van Toelichting zwijgt, tot onze verbazing, daarover absoluut.

Tot onze verbazing, want bij de voorbereiding van het ontwerp is deze zijde van het vraagstuk zeker wel bekeken. Het denkbeeld der regeering toch is niet zoo fonkelnieuw als men uit de Memorie van Toelichting zou willen afleiden. Het heeft een voorgeschiedenis van enkele jaren. Reeds in 1902 heeft mr. Van Deventer in een voordracht in het Indisch Genootschap den inlandschen rechter zijn voorspraak verleend. Eenigen tijd later kwam het onderwerp opnieuw op het tapijt, naar aanleiding van een verzoek van een regent van Serang. De regeering is daarna blijkbaar met ijver aan het zoeken gegaan naar een middel, om de rechterlijke macht in Indië ook open te stellen voor inlanders, die niet de daarvoor in Nederland in het leven geroepen examina zouden hebben afgelegd. Aan de Indische regeering werd om advies gevraagd, en deze stelde op hare beurt volijverig eene commissie in, om haar voor te lichten, „over de mogelijkheid en wenschelijkheid der verwezenlijking van het denkbeeld, om sommige rangen der Europeesche magistratuur, behalve voor doctoren in de rechtswetenschap, ook open te stellen voor inlanders, die aan een in Indië op te richten rechtsschool eene zekere juridische opleiding genoten hebben." De commissie kreeg daarbij de opdracht, „zoodanige voorstellen te doen, als zij ter verwezenlijking van dat denkbeeld (zou) noodig achten, met name om daarbij over te leggen een uitgewerkt plan voor eene rechtsschool als hooger bedoeld."

Daaruit is het voorstel tot oprichting der school, thans bij de Tweede Kamer aanhangig, voortgekomen. Welnu, wat wij zouden wenschen te weten is dit: Is het voorstel in overeenstemming met het advies der commissie en met dat der Indische Regeering? Wonder boven wonder echter wordt in de toelichting tot het regeeringsontwerp ook daarover een diep stilzwijgen bewaard. Zij vermeldt, dat aan de Indische regeering is verzocht „van hare meening nopens het denkbeeld te doen blijken", niet, h o e die meening was. De commissie, samengesteld uit mannen, waarmee men dan toch wel voor den dag kan komen, en die ook over de „mogelijkheid en wenschelijkheid" van het denkbeeld hadden te oordeelen, wordt in het regeeringsstuk totaal doodgezwegen.

Dit achterwege laten der indische adviezen acht het blad een „zonderling verschijnsel" waaraan het voor de Kamer de raad vastknoopt toch zeer op hare hoede te zijn. Terloops mag zeker wel even opgemerkt worden dat de Kamer aan dezen aandrang hoogstwaarschijnlijk wel geen gevolg zal geven. Immers waar zou het heen gaan als geen wetsontwerp van eenig gewicht kon ingediend worden zonder overlegging van indische adviezen? De Kamer heeft niet met onverantwoordelijke adviseurs maar met den verantwoordelijken minister te maken. Oppositie te voeren in den vorm van een beroep op overlegging van adviezen, waarvan men misschien eenerzijds vernomen heeft dat zij ongunstig luiden zou praktisch ons parlementair regeeringsstelsel met het instituut van verantwoordelijke ministers geheel op losse schroeven zetten, zoodat aan dergelijke eischen zoo min mogelijk en alleen bij zeer groote uitzondering mag worden toegegeven. De Staal-historie is ten dezen zeer leerrijk.

Ook zonder die adviezen zal de Kamer moeten oordeelen over de vraag of het wenschelijk is, een Inlander tot president van een landraad te benoemen.

„Niet onwaarschijnlijk, zegt het blad, zal de regeering zich op Engelsch-Indië willen beroepen, waar inlandsche rechters bestaan, van wie in officieele stukken schier niet anders dan goeds wordt verteld. Toch zouden wij ook hier tot voorzichtigheid aan willen manen. Wie Engelsch-Indië met Java wil vergelijken, mag geen oogenblik vergeten, dat de Engelsche inlander door jarenlange, groote deelneming aan het bestuur over zijn land een oefen- en opleidingsschool heeft doorloopen, waarvan de invloed niet kan worden weggecijferd. Doch daarenboven: staat de inlandsche rechter in Engelsch-Indië inderdaad zóó hoog, of is het meer schijn? Wij zullen het niet wagen, daarover te beslissen; maar merkwaardig is toch wel, dat, toen in hetzelfde jaar, waarin de Lord-kanselier in het Hoogerhuis verklaarde, dat „in respect of integrity, of learning, of knowledge, of the soundness and satisfactory character of the native judges were quite as good as those of the English" — dat, zeggen wij, toen in hetzelfde jaar, waarin dat getuigenis werd afgelegd, een voorstel werd gedaan, waardoor de inlandsche rechter ook over Europeanen zoude gaan oordeelen, een „storm van verontwaardiging onder de Europeanen in Indië opging. Het scheen dus, dat die allervoortreffelijkste inlandsche rechter . . . . voor Europeanen niet zoo bijster voortreffelijk werd gekeurd."

Of dit argument nu wel zeer krachtig is mag ook betwijfeld worden. Integendeel het bewijst juist hoe noodig het is, dat de gelegenheid tot grootere deelneming der Inlanders niet alleen aan het bestuur maar ook aan de rechtsbedeeling uitgebreid dient te worden. Waar in Britsch-Indië de Inlandsche rechter „in respect of integrity" niet onderdoet voor den europeeschen rechter is het zeker o n z e p l i c h t om zorg te dragen, dat hetzelfde ook van de Inlanders in onze koloniën gezegd kan worden en mocht er gehoor gegeven worden aan al de bedenkingen van het rotterdamsche blad dan zou het zeker nog wel zeer lang duren, voordat daarmede zelfs een aanvang werd gemaakt.

„Doch het zij zoo, vervolgt het blad, laat de inlandsche rechter, ook wat integriteit aangaat, boven verdenking verheven zijn. Neem aan dat het inlandsch karakter als geknipt is voor het rechtersambt; dan zouden wij nog opheldering willen vragen over dit punt, ook in de Memorie van Toelichting niet nader uiteengezet: waarom is dan eene aparte rechtsschool noodig? Kan men niet volstaan met aanvulling van de drie bestaande opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren?

Toen er een jaar of tien geleden sprake was van eene opleidingsschool voor djaksa's (inlandsche officieren van justitie), heeft men ook daarvan afgezien, en liever de rechtsstudie aan de drie genoemde scholen uitgebreid. Waarom dan ook nu niet dien weg gevolgd? Begrijpen wij de strekking van het ontwerp wel, dan heeft de minister van koloniën nu, met de

indiening van dit voorstel, zijne oude denkbeelden tot unificatie van rechtsspraak, waarvan hij bij de behandeling van de laatste wijziging van het Indisch Regeeringsreglement onder den drang van mr. van Deventer reeds begon terug te komen, voorgoed prijsgegeven. Dat maakt nog moeilijker verklaarbaar, waarom thans op ééne centrale rechtsschool wordt aangestuurd. Veeleer zou men hebben verwacht, dat het streven zou zijn, de inlandsche jongelui te laten studeeren in de streek, welker taal zij verstaan — er worden op Java drie talen gesproken —, vanwaar zij geboortig zijn, en waarin zij later zullen moeten dienen.

Hetgeen wij over het ontwerp in het midden brachten, zoo besluit het blad, bepaalt zich in hoofdzaak tot vragen; doch vragen, waarvan de beteekenis niet zal kunnen worden ontkend. Onze conclusie is spoedig gesteld: Moge de Kamer er in slagen, op alles een onbewimpeld antwoord van de regeering te erlangen. Eerst daarna kan over het vóór en het tegen van het ontwerp met kennis van zaken worden geoordeeld."

Wij herinneren ons eens in de Kamer een minister gehoord te hebben die op een dergelijke opmerking als deze slottirade ironisch de verzuchting slaakte: „och! kom! en daarbij een gezicht zette als wilde Z. Ex. zeggen: waar haalt hij die groote wijsheid toch van daan."

* * *

De voorgestelde Braziliaansch-Nederlandsche grensregeling van Guyana vindt in de Avondpost geen voorstander.

Het blad acht het wenschelijk eerst de resultaten af te wachten der wetenschappelijke expeditie, die in het onbekende grensland van Brazilië en Suriname een onderzoekingstocht staat te ondernemen.

„Ongunstig, noemt de Avondpost daarom het tijdstip ter afdoening dezer zaak, omdat de ontdekkingexpeditie reeds georganiseerd wordt, die de gegevens kan verstrekken, waardoor eerst de toedracht van het bewuste artikel van het verdrag beoordeeld zal kunnen worden.

Ongunstig, omdat het verdrag moet beoogen moeilijkheden, geschillen te voorkomen, terwijl het bij het nu vallen van de beslissing veel kans heeft moeilijkheden uit te lokken. Immers de uitdrukking „waterscheiding" kan voldoend scherpe grenzen aangeven, maar kan dit ook niet doen. Door een jaar te wachten kan men weten hoe het daarmede in Guyana gesteld is.

Ongunstig, omdat wij daardoor onze rechten kunnen prijs geven op het land gelegen tusschen de Wilhelminaketen en de Acaraiheuvels, waar de waterscheiding ondersteld wordt, zonder dat men weet of zij er is. Die lap grond, half zoo groot als Nederland, is altijd als een deel van ons gebied beschouwd; mogen wij het verlies daarvan door ongeduld in de waagschaal brengen, zonder dat eenige factor op een goede kans als tegenwicht daar tegenover is te stellen?

De internationale beleefdheid kan den eisch niet stellen van spoedige goedkeuring van het ontwerp door de Staten-Generaal. Vooreerst toch is het dikwijls voorgekomen dat een goedkeuring zich veel langer heeft laten wachten dan hier, door een uitstel na afloop der expeditie, noodig zou zijn. Vervolgens zou een eventueel verwerpen van het onrijpe ontwerp door de Volksvertegenwoordiging de beëindiging der quaestie meer vertragen dan een zoodanig uitstel. Bovendien kan van urgentie geen sprake zijn, waar dit tractaat maar een streep in 't onbekende, donkere binnenland trekt, en het, volgens art. 2 van het tractaat, nog zeer lang kan duren alvorens die streep tot een bepaalde lijn zal worden teruggebracht. Dit art. toch luidt: „Zoodra zij het nuttig oordeelen, benoemen de beide Regeeringen commissarissen om de grens af te bakenen." Dat zal zoo gauw niet gebeuren. Eindelijk kan natuurlijk de Braziliaansche Regeering in kennis gesteld worden met de reden van ons minder-spoedige afdoen dezer zaak. Is het haar niet te doen om de kans van een stuk te winnen, doch alleen om bestaanden twijfel en zekerheid op te heffen, dan zal zij dat uitstel zelf ook moeten wenschen.

Onze conclusie kan daarom niet anders zijn dan: voor Nederland is alles vóór, niets tegen uitstel; is alles tegen en niets voor een dadelijke afdoening."

* * *

De heer Henri Borel is ambtenaar voor Chineesche zaken op Java, en hij is het gele, schuinoogige, boeddhistische ras zeer gunstig gezind. Van hetgeen hij als correspondent der Telegraaf meer als curiosum meedeelt, laten wij ter waarschuwing het onderstaande volgen:

Zooals bekend heeft zich onder de Chineezen op Java een algemeen verbond gevormd onder den naam „Tiong Hwa Tjong Hwee", dat zich o. a. ten doel stelt het verstrekken van eenvoudig onderwijs aan alle Chineesche kinderen op dat eiland. Als schoolopziener heeft het, door tusschenkomst van den onderkoning van Kanton, een onderwijs-mandarijn, zekeren Wong Fung Cheong, uit China gekregen.

En nu schrijft de heer Borel:

„Ik had het genoegen dezen modernen onderwijsmandarijn op mijn kantoor in Semarang te ontvangen, een quite up'to date Jong-Chinees, zonder staart („fox"), onberispelijk in zwart Europeesch kostuum, van goede coupe, met staanden boord, en keurig dasje. Hij is een man van nog geen veertig jaar, die een alleraangenaamst voorkomen heeft, zich zeer goed voordoet, uiterst bescheiden is, Engelsch en mandarijn spreekt, en in den korten tijd dat hij hier is, de Chineezen zeer voor zich heeft ingenomen. Hij zal hier permanent blijven, in dienst van 't Algemeen Chineesch Verbond, steeds reizende en inspecteerende. Ziehier dus een mandarijn van 't Chineesche gouvernement, in dienst van de Chineezen in onze koloniën, om den door hen opgerichte scholen één uniform leerplan te geven, dat hetzelfde zal zijn als dat van de hervormde lagere gouvernements-scholen in China.

Daar de directeur van Onderwijs het reeds aan een paar Bataviasche bladen heeft medegedeeld, bega ik geen indiscretie meer door te vertellen, dat de regeering van Ned.-Indië thans het oogenblik gekomen heeft geacht, om van het Chineesche onderwijs officieel notitie te nemen; dat zij in overweging heeft genomen, het of te subsidiëeren, of zelfs gouvernements Chineesche scholen op te richten, en dus — in 't laatste geval — den „Tiong Hwa" vereenigingen het Chineesche onderwijs uit de handen te nemen. En ziedaar in verband hiermee den „Telegraaf"-correspondent op tournée, ten einde de ervaringen op te doen, die tot een, aan hem verzocht voorstel over de Staatshulp aan 't Chineesch onderwijs kunnen leiden.

Ik heb zelden een prettiger opdracht gehad dan deze reizen door een mooi Oostersch land — ik zit nu in de bergen, in Magalang, vlak bij den Boroboedoer, en den Soembing — om na te gaan, hoe de jonge Chineesche kinderen zich vormen in de ontzaglijke wereldbeweging van 't reizende Oosten.

Als men bedenkt, dat de oudste der „Tjong Hwa scholen op Java nog slechts twee jaar bestaat, en de jongste nauwelijks één, dan is 't verbazingwekkend, hoeveel de intelligente Chineesjes en Chineezinnetjes reeds in dien korten tijd hebben geleerd.

Zoo'n Chineesche school doorwandelend, treffen 't allereerst de groote kaarten van China en Japan, en de wereldkaarten, waarin, met verschillende kleuren, de verschillende wereldrijken zijn aangegeven. Het Chineesche schoolkind, vroeger kende 't nauwelijks zijn eigen provincie, beseft nu levendig, hoe enorm groot zijn vaderland is, en hoe klein de Westersche rijken, die China zoo lang hebben geplaagd en vernederd. Een kaart van Mandsjoerije dient om het leeren, hoe — niet alleen Japan Rusland — maar hoe het Oosten het Westen versloeg.

Met dezen oorlog begint op de Chineesche scholen thans het onderwijs in de geschiedenis, en terecht, want begint hier niet de nieuwe geschiedenis van China, dat sinds eeuwen géén of een diep vernederende geschiedenis heeft bezeten? Daarom beginnen de moderne Chineesche onderwijzers niet, zooals voor weinig jaren geleden nog, met ruim 2000 jaren vóór Christus, en de oer-keizers Yaou en Shoen, maar met den oorlog, waarin wel is waar China niet meestreed, maar waaraan het toch zijn opkomst zal danken.

Vroeger had het Chineesche kind geen Ahnung van de wereld buiten de Chineesche provincie waarin 't leefde. De wereld-kaarten (in Japan gedrukt), in 't Chineesch, leeren het nu, hoe de verhouding is tusschen de grootten van China en de andere wereldrijken, en de geschiedenis leert het, hoe het kleine Japan het groote Rusland overwon."

Oost-Indische Berichten.

Een particuliere Hoogere Burgerschool. Uit Soerabaja werd aan de Loc. geschreven:

Jaren geleden, ik meen al meer dan 40, hebben eenige geestelijke broeders uit Oudenbosch (Noord-Brabant) hier een particuliere school opgericht, een zoogenaamde school voor meer uitgebreid lager onderwijs.

De school was in een achterbuurt gevestigd, in de zoogenaamde Krambangan-buurt, en kreeg al spoedig een grooten toeloop. Van de broeders waren slechts weinigen in het bezit van een onderwijs-acte, maar — hoe gebrekkig ook in vergelijking van thans — men kreeg onderwijs, en dat was het voornaamste.

De school ontwikkelde zich hoe langer hoe meer; het bestuur zocht naar een ander huis om gelegenheid te hebben de inrichting uit te breiden, vond een terrein in de buurt van Kepandjen. Nu telt de school een groot aantal leerlingen met tal van uitnemende onderwijskrachten. Leerlingen van de school die admissie-examen voor de H. B. S. doen verkrijgen gewoonlijk de hoogste nummers; in één woord, er wordt daar uitstekend onderwijs gegeven, namelijk meer uitgebreid lager onderwijs.

De directeur, de heer Keens, een Schot van geboorte in de orde zich Willebrord noemende, spreekt en schrijft het Hollandsch als een geboren Nederlander en is in het bezit van de onderwijzershoofdacte. Een jaar geleden met verlof naar Holland gaande heeft hij van dien verloftijd gebruikt gemaakt om de middelbare acte Engelsch te halen. De directeur is thans terug en nu vernam ik dat het bestuur van de school doende is om nog meer middelbaar onderwijs-krachten onder de geestelijke broeders te laten overkomen met het doel om hier een particuliere H. B. S. op te richten, beginnende natuurlijk op kleine schaal.

De broeders zijn overtuigd dat de school zal opnemen. De bedoeling bestaat bij hen niet om met de bestaande gouvernements H. B. S. te concurreeren; dit zou ook bezwaarlijk gaan omdat het schoolgeld natuurlijk veel hooger moet gesteld worden dan

nu aan het gouvernement wordt betaald. De broeders rekenen er echter op dat ook vele ouders hunne kinderen aan hun H. B. S. zouden laten leeren, al moesten zij veel meer schoolgeld betalen, maar waar meer toezicht op de jongens zal worden uitgeoefend.

Het belang van de broeders zelf brengt mee, dat zij meer toezicht op studie en handel en wandel van de jongens uitoefenen; de school zou immers anders spoedig verloopen.

Het is een stout plan, maar een plan dat toejuiching verdient.

Voordeelig jaar. In 1907 is de sultan van Jogja — het is Midden Java dat er op wijst — tweę keeren jarig en wel 5 Januari en 26 December.

Dat komt omdat zijn verjaardagen worden gerekend volgens de javaansche jaartelling, waarbij het jaar maar 354 dagen telt.

Controleur J. C. L. Fonteijn. Geheel onverwachts zoo lezen wij in de Sum. Post van den 31 December, kwam het bericht uit Tebing Tinggi, dat controleur Fonteijn daar is overleden aan de ongeneeslijke kwaal — longtering — waaraan hij reeds jaren lijdende was. De kwaal deed zich plotseling zoo ernstig gevoelen, dat het noodig geacht werd, een geneesheer te ontbieden, en na weinige uren kwam het einde, zonder dat de zieke, die aanstonds het bewustzijn verloren had, meer bij kennis kwam.

Gistermiddag om half zes heeft te Tebing Tinggi de begrafenis plaats gehad, waarbij o. m. werden opgemerkt de controleurs Knappert en Van Gelder, vele rijksgrooten en een groot aantal planters uit de omgeving. Controleur Knappert sprak een kort woord van hartelijke deelneming aan de geopende groeve.

Ongewenschte toestand. In de Locomotief worden eenige beschouwingen gewijd aan de engelsche nederzetting te Balik Papan, ter Oostkust van Borneo. Veel van het medegedeelde mag als bekend verondersteld worden, weshalve wij ons bepalen tot een kort uittreksel.

Op Balik Papan heeft, naar men weet, de Nederlandsch-Indische Industrie- en Handelmaatschappij, een engelsche onderneming met een hollandschen naam, het heft in handen. De europeesche bevolking telt 82 personen, van wie 64 tot den engelschen landaard behooren.

Een vreemdeling zou zich te Balik Papan in eene engelsche kolonie, niet in een nederlandsche wanen, en wat deze engelsche nederzetting op ons gebied in de toekomst kan worden, valt af te leiden uit het feit dat Balik Papan de natuurlijke haven is van Oost-Borneo en dat het thans reeds, na een bestaan van nauwelijks een tiental jaren, een schepenverkeer heeft dat het verkeer ter reede van Semarang evenaart of overtreft. In 1902 werd Balik Papan ingelijfd bij ons tolgebied en in 1905 bracht het tolkantoor reeds drie-en-een-half maal zooveel op als in 't eerste jaar. De ontvangsten van het tolkantoor en de geinde loodsgelden bedroegen in het laatste jaar te zamen meer dan een ton. De Ned. Indische Industrie en Handelmaatschappij betaalt maandelijks honderd à honderdvijftig duizend gulden aan werkloon uit en de import bedraagt ongeveer 5 millioen 's jaars en de N. I. I. en H. M. voert ongeveer 350.000 ton petroleum, benzine en residu uit.

De Locomotief is van meening dat de regeering te weinig aandacht wijdt aan dit plaatsje en om redenen van bezuiniging niet doet wat zij behoorde te doen. De maatschappij betaalt wat zij betalen moet. Maar zij heeft redenen tot tevredenheid over ons bestuur? zoo wordt gevraagd.

Blijft het bij plannen? Naar de Javabode bereids mededeelde vertoeft de assistent-resident van Semarang, de heer L. R. Priester, thans te Soerabaja, teneinde besprekingen te houden over de in te voeren politie-reorganisatie aldaar.

De N. Soer. Crt. deelt een en ander mede aangaande die plannen.

Volgens het blad zal de reorganisatie voornamelijk bestaan in:

1°. hoogere bezoldiging van het europeesch personeel;

2°. uitbreiding en betere bezoldiging van het inlandsch personeel;

3°. oprichting van eenige politieposten;

4°. verplichte keuring van het personeel, en

5°. het stellen van een leeftijdsgrens voor alle ambtenaren en beambten, zoowel voor de europeesche als voor de inlandsche, op 55 jaar.

De tegenwoordige formatie van het politie-personeel ter hoofdplaats Soerabaja kost aan de regeering ± *f* 77.000.—, te verdeelen in iets meer dan *f* 23.500 aan europeesch personeel, d. w. z. bezoldiging van alle schouten, onderschouten, politieopzieners, huishuur-indemniteiten en paardenfourage, en bijna *f* 53.500.— aan bezoldiging van 3 mantri's-politie, ± 192 politieoppassers en 102 nachtwakers.

Dus in deze kosten zijn niet begrepen de traktementen van assistent-resident, controleur voor de politie, regent, patih en assistent-wedono's.

De schout en de drie onderschouten zullen voortaan den titel dragen van onderscheidenlijk politie-commissaris 1e kl. op *f* 300, en id. 2e kl. op *f* 250 's maands.

De tegenwoordige 1e waterschout zal zijn titel behouden, maar het traktement van een politie-commissaris 1e kl. genieten; het ambt van 2e waterschout wordt ingetrokken en in zijn plaats een politie-opziener aangesteld op *f* 135 's maands traktement en *f* 35 's maands huishuur-indemniteit.

Evenals te Semarang zullen ook europeesche agenten in dienst gesteld worden, 5 agenten op *f* 30, en 7 hoofdagenten op *f* 35 's maands traktement.

De geheele reorganisatie zal eene vermeerdering van kosten, groot ± *f* 43.000 met zich brengen, de politie zal dus in den vervolge *f* 120.000 's jaars moeten kosten."

Tot zoover het soerabajasche blad. „Aan nieuwigheden ontbreekt het waarlijk niet, maar, wagen wij, zegt de Javabode, op te merken, wanneer zullen die plannen nu ook eens verwezenlijkt worden?

De heer Priester, ongetwijfeld een veelijverig ambtenaar, is thans ongeveer twee jaar met zijn reorganisatie-werk bezig, of beter: met de voorbereiding er van.

Te Batavia heeft men destijds druk vergaderd, maar gebeurd is er niets. Onlangs te bevoegder plaatse informeerend, deelde men ons mede, dat de heer Priester het te druk had en dat hij nog steeds bezig was met het uitwerken der plannen.....

Niettegenstaande begint nu te Soerabaja hetzelfde spelletje.

Waarom als de politie dan tóch gereorganiseerd moet worden, niet èerst het met Batavia geheel klaar gespeeld? Zooals het nu gaat, schijnt het nooit tot daden te kunnen komen. Woorden zijn er heusch reeds genoeg gewisseld."

Versterking der troepenmacht op Nieuw-Guinea. Met het oog op eene permanente verbetering der toestanden in West-Nieuw-Guinea zal de troepenmacht aldaar op eene sterkte van 150 man gebracht worden. De aanvullingstroepen ter sterkte van 70 man, zullen zich den 21en December, onder bevel van den kapitein der infanterie J. A. Köhler, te Soerabaja inschepen met bestemming naar Sekar, alwaar genoemde officier het commando der gezamenlijke troepenmacht zal aanvaarden.

De troepen zullen, evenals de maréchaussées, met klewang en karabijn bewapend worden.

Met het oog op de te maken excursies, zullen de noodige dwangarbeiders eveneens naar Sekar gedirigeerd worden.

Een van de eerste maatregelen, waartoe men zal overgaan, is de ontwapening van de bewoners te bewerkstelligen, ten einde overvallingen, als waarvan kortelings onze troepen het slachtoffer werden, in den vervolge te voorkomen.

Ook bestaat het plan om, op een paar palen van het strand verwijderd, een kampement aanteleggen, op een daartoe geschikt punt, namelijk op een vlakte, die zich op geringe hoogte boven de zee bevindt en daardoor betere waarborgen voor de gezondheid oplevert dan de kuststrook onmiddellijk aan zee.

Voor zoover bekend, is het schiereiland Onin, zooals dit gedeelte van Nieuw Guinea heet, zeer waterarm, zoodat tochten in het binnenland in den Oostmoesson om die reden zeer bezwaarlijk zijn. De bevolking staat op een zeer lagen trap van ontwikkeling; vooral met de bergbewoners is dit het geval.

Landbouw is er onbekend. Hun levensonderhoud verschaffen de bewoners zich door de bereiding van sago en door vischvangst of jacht, terwijl sneltochten aan de orde van den dag zijn.

Volgens de algemeene opinie der handelaren, die land en volk kennen, zijn onze Papoea's evenmin voor beschaving vatbaar als hunne australische stamverwanten en moet iedere poging, om hen anders te behandelen dan als kinderen op hun ondergang uitloopen. Alleen slagen, die ze voelen, doen hen gelooven aan het verkeerde hunner handelingen.

De toestand in Groot-Atjeh. Een correspondent van de Sum.-Post deelt een en ander mede omtrent den stand der cultures en wat daarmede verband houdt, in Groot-Atjeh, en over hetgeen gedaan wordt ter bevordering van de immigratie van Javanen.

Reeds in de maand Maart van dit jaar, zoo schrijft hij, vindt men in het verslag over Groot-Atjeh melding gemaakt van het feit, dat de vestiging van niet-inheemsche inlanders op het daarvoor gereserveerde terrein, oostelijk van Koetaradja, zich langzamerhand uitbreidt, thans is dat terrein geheel bezet door zich aan den kleinen landbouw en tuinbouw wijdende personen. Aan de vele nieuwe aanvragers worden geschikte gronden, zooveel mogelijk in complexen, aangewezen, waardoor alle beschikbare gronden langs den weg aan den rechteroever der Atjeh-rivier naar Koeála Atjeh zijn uitgegeven. Hier wordt in hoofdzaak werk gemaakt van den aanleg van vischvijvers. Op dezen tak van industrie legt men zich ook toe — hier door Atjehers — in de aan de kust gelegen streken der XXVI Moekims, waar door het bestuur kosteloos aan de bevolking de plantvisch (goeramé en goudvisschen) wordt verstrekt, betrokken uit het gouvernement van Sumatra's Westkust. Verder hebben zich nog vele Javanen gevestigd in de XXV Moekims en er tuinen aangelegd, waaraan veel zorg besteed wordt. Een nieuwe flinke keudé verrees daar reeds.

Wat nu het andere te bespreken punt betreft, kan medegedeeld worden, dat de demonstratievelden, waarvan ik reeds vroeger 't een en ander mededeelde, thans beplant zijn. Geleidelijk vindt de daarbij toegepaste wijze van grondbewerking en uitplanting der zaailingen ingang bij de Atjehers en het zijn vooral de hoofden geweest, die, naar hier gegeven voorbeeld, derhalve op javaansche wijze, hunne sawah's bewerkten. Door het bestuur worden aan hen de ploegijzers

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

XXII.

De beide bedienden, Tsjekanajo en Abdallah, stonden naast Maleen, gereed de behulpzame hand te bieden bij het versieren van den Kerstboom en keken bewonderend toe.

Uit de keuken kwam Ramassan met een theeblad vol versch gebakken koeken.

Maleen beet vergenoegd in een van de verlokkend riekende bruine harten en wilde ook de zwarten laten proeven. Maar die hielden er niet van.

Ook Ramassan was blijven staan en nu vertelde zij in haar gebrekkig Soewaheli den bedienden van de Duitsche Kerstgebruiken en de beteekenis van het feest.

Tsjekanajo zette een wijs gezicht, want zij had dit alles reeds bij mademoiselle d'Eltville en bij de zusters gehoord.

Jördens kwam de hal door. Zijn gezicht helderde op bij den aanblik der feestelijke toebereidselen.

Hij bleef verbluft staan en riep:

„Maar dat ziet er nu eens prachtig uit!"

„Nietwaar? Proef mijn koeken eens, mijnheer Jördens! Zij zijn heel goed gelukt!"

Jördens nam een bruin hart en zeide schertsend tot Tsjekanajo:

„Zie, zulke harten hebben jelui! De onze zijn wit."

Tsjekanajo lachte vroolijk; haar geheele soepele gestalte lachte mee.

Ook Ramassan en Abdallah lachten smakelijk. Voor een aardigheidje waren zij buitengewoon ontvankelijk.

„Mijn hart is even blank als het uwe, bana," zeide Tsjekanajo. „De zwarte kleur zit maar van buiten."

„Chocolade met marsepein gevuld dus," antwoordde Jördens.

„Marsepein komt er van avond ook," hervatte Maleen. „Maar die laat ik nog niet zien. Het is echt Afrikaansche, met kokosnoot in plaats van amandelen."

„Daar ben ik nieuwsgierig naar."

Hij keek over de balustrade, een geklop en gehamer klonk van beneden af.

Sichart was daar bezig den trapopgang in een groen prieel te herscheppen. Hoopen groene palmbladeren lagen in den hof.

„Ook de hal wordt met groen versierd," vertelde Maleen, „lampions komen daartusschen en allemaal kleine kokosolielampjes. Het wordt heel mooi."

Zij moest voortdurend de zweetdroppels afwisschen, die haar gezicht en handen bedekten. Haar witte mouwen plakten op haar huid.

„Het is schrikkelijk warm vandaag," vond Jördens.

„Daaraan begin ik reeds te wennen," beweerde Maleen. „Het kan mij niets schelen."

Jördens bedankte beleefd voor de koek en ging verder in de richting der kamer van den baron.

„Wilt u naar mijn man?" riep Maleen hem na.

„Jawel, mevrouw."

„Maak hem liever niet wakker. Hij wilde slapen."

„De baron heeft mij laten roepen."

„Zoo."

Eenige minuten later kwam Jördens uit de kamer van den baron terug en bleef weder bij Maleen staan.

Zij was juist bezig een goudpapieren ster vast te maken en keek niet op.

„Mevrouw," zeide Jördens ernstig en bedrukt, „ik vrees, dat er van avond niets van het feest komen zal. Mijnheer is ernstig ziek."

Zij liet de gouden ster vallen en sprong op.

„Koorts?"

„Ja. Ik zal gauw père Dieudonné halen. Mijnheer gelooft....."

„Wat?"

„Dat het de pernicieuse is."

Maleen greep met beide handen naar haar slapen en zag den planter met groote oogen aan.

„Haal dan dadelijk père Dieudonné."

Hij snelde de trap af. Zij hoorde hem een paar woorden wisselen met Sichart. Daarop verstomde het hameren.

Zij huiverde.

„Nu word ik gestraft!" moest zij voortdurend denken.

Zij liet alles staan, zooals het stond, en ijlde naar George's bed.

Hij zag er nog wat geler uit dan te voren, maar in voorkomen zoo weinig anders dan gewoonlijk, dat zij zich terstond gerust gesteld gevoelde.

„Dat van de pernicieuse is verbeelding," dacht zij.

„Je feest gaat gewoon door," zeide hij tot haar. Jelui kunnen zingen zooveel je wilt. Dat hindert mij niet."

verstrekt, terwijl het houtwerk naar het model der Javaansche ploegen zelf door den Atjeher wordt vervaardigd. Wordt dus zoowel door verbetering der irrigatie, voor zoover zulks zonder te groote onkosten mogelijk is, als door het aanbrengen van verbeteringen de bewerking en beplanting der sawah's getracht in het belang van den Atjeher te doen zijn, nog op andere zaken ter bevordering der economische welvaart der bevolking heeft het bestuur de aandacht gevestigd. Zoo werden in November door welwillende tusschenkomst van het departement van landbouw een 1000-tal tjankoks van diverse vruchtboomen en een gelijk aantal jonge ananasplantjes ontvangen, die ter verdeeling onder de bevolking aan de verschillende onderafdeelingschefs werden gezonden. Bijzondere zorg wordt gewijd aan de uitbreiding der ananascultuur, welke binnen niet al te langen tijd een belangrijk uitvoerartikel belooft te worden. Verder wordt de aanplant van tweede gewassen, als djagoeng en diverse katjangsoorten, bevorderd. Door alle onderafdeelingschefs zijn daartoe kleine cultuurtuinen aangelegd, waar die gewassen worden gekweekt, met het doel goede zaden te verkrijgen ter verstrekking aan de bevolking. Waar de inheemsche gewassen een minder goed product leveren, worden van elders superieure zaden besteld. Eindelijk is, met het tweeledig doel om de bestaande cultures, als peper, pinang en klapper, geleidelijk uitbreiding te geven, zoomede om aan de bevolking goedkoop werkkapitaal te verschaffen, waardoor zij allengs bevrijd zal worden van de immer onereuse voorwaarden van het bestaande pangkaistelsel, onder hetwelk het voorschot gelijk een onaflosbaar servituut op de tuinen blijft drukken, door het bestuur eene regeling getroffen waarbij aan te goeder naam en faam bekende Atjehers, — die daartoe het verzoek doen — onder uiterst billijke voorwaarden renteloze voorschotten kunnen worden verstrekt, om nieuwe tuinen aan te leggen of bestaande aanplantingen beter te onderhouden of uit te breiden, dan wel den te verwachten oogst over het loopende jaar te verwerken. Onder bedoelde voorwaarde zijn aan eenige Atjehers, w. o. een hoofd, voorschotten gegeven. Deze gelden zijn in afwachting van de oprichting van een landbouwcredietbank voor de afdeeling Groot-Atjeh, welke in voorbereiding is, uit de plaatselijke negorijfondsen verstrekt.

Men ziet, schrijft de Javabode — gelet nog op de mededeelingen in vorige brieven, — dat het bestuur niet stil zit al datgene te doen, wat, met de betrekkelijk geringe middelen, waarvoor het beschikt, mogelijk schijnt."

Japanners op Java. Een correspondent van de Nieuwe Vorstenlanden vertelt een en ander over het optreden der Japs in de binnenlanden van Java. Ziehier eenige gedeelten uit zijn artikel:

Het krioelde te Madioen van Japanners. Doorgaans verkochten zij oorlogsplaten en kaarten van Azië, die zeer goed waren. Tot de kleinste dorpen vond men geteekend en wel met chineesche letters. En menig Chinees was dan verbaasd dat het kleine Japan wel verbazend sterk moet zijn om zoo'n kolossaal land als Rusland klein te krijgen. En dan hun eigen land, hoe krachtig konden zij zijn? Maar dan als zij zijn als de Jappies. Japansche platenverkoopers bezochten toen ook Ngawie, Magetan of Ponorogo; en daar het bekend was dat de Jap, voor hij den Rus dorst aantepakken, overal zijn neus stak in Mandsjoerije, kan ik mij best voorstellen dat het bestuur allesbehalve ingenomen was met de nieuwe gasten te Madioen.

Thans verkoopt de Jap geen platen meer. Daarvoor is in de plaats gekomen obat obat. Obat poesing kepala, obat peroet, etc. Zij vinden veel aftrek, en ik moet zeggen, menigeen heeft er baat bij gevonden. Zij zijn dol goedkoop.

Madioen is voor menig Japannees geen onbekend land meer. Tjaroeban, Ngawi, Magetan, Ponorogo en nu Patjitan kent hij op zijn duimpje.

Op dit oogenblik is te Magetan zelfs een japansch advokaat van Tokio. Hij is gekomen op kosten van een Chinees, in China woonachtig, die een boedel van een Chinees te Magetan heeft te beredderen, waarvan hij geërfd heeft. De Chinees heeft, alvorens op Java te komen, zich als Japanner te Formosa laten naturaliseeren.

Men ziet, John Chinaman begint een man te worden up to date en dat wel om een boedel, waarbij hij de overtuiging heeft, niet klaar te kunnen spelen bij een advocaat Dutchman.

Eindelijk zoover! In het nummer van den 18en December vetelde de Javabode van „een Uilenspiegelstreek" waardoor de landskas groote schade en de al niet zoo florissante dienst der zoutbriquetteering nog meer in het donker wordt gesteld.

Het betrof de watervoorziening ten behoeve van de fabriek te Krampon, op Madoera.

Toen deze kostbare fabriek gebouwd werd was namelijk geprojecteerd een waterleiding, uit een in de nabijheid vloeiende rivier, een zijtak van de Baléga, maar door ondoorgrondelijke wijsheid werd later bevolen, die waterleiding, die *f* 22.000 zou gekost hebben, maar achterwege te laten en water uit de putten te gebruiken. In den Westmoesson kon dit, maar in den drogen tijd kon dit niet en moest men zich met door tramwagens aangebracht water van Pamekasan en Sampang behelpen, wat natuurlijk peperduur uitkwam.

Thans meldt men aan dat blad, dat eindelijk en ten laatste en wel door tusschenkomst van resident Fokkens, die feitelijk geen bemoeienis heeft met den zelfstandig werkenden dienst der zoutbriquetteering, door de regeering besloten is tot het aanvragen van gelden op de begrooting . . . . voor den aanleg van de in 1904 onnoodig geoordeelde waterleiding.

Maar inmiddels zijn een dikke *f* 30.000 vermorst geworden, zonder eenig nut en zullen nog minstens *f* 10.000 op dezelfde wijze moeten worden verspild, alvorens de waterleiding gereed kan zijn.

Mutatie bij den dienst der Staatsspoorwegen. In verband met zijne benoeming tot directeur van de Billitonmaatschappij verlaat de hoofdingenieur van den Sumatra-Staatsspoorweg en de Ombilinmijnen, W. de Jongh Dzn, in Juni aanstaande 's lands dienst.

Zijne betrekking is, door tusschenkomst van het ministerie van koloniën, telegrafisch aangeboden aan den, na voltooiing van de spoorlijn Padalarang—Krawang, in Mei van het vorig jaar, met een éénjarig verlof naar Europa vertrokken hoofdingenieur R. P. V. D. Wijnmalen, die echter dat aanbod niet heeft aanvaard, waaruit de gevolgtrekking wordt gemaakt, dat deze hoofdambtenaar niet naar Indië zal terugkeeren.

Vermoedelijk zal thans als opvolger van den heer de Jongh de hoofdingenieur K. J. A. Ligtvoet worden aangewezen. Deze laatste, thans werkzaam bij het departement der burgerlijke openbare werken, die, zooals bekend, een avant-projet maakte voor den aanleg van een spoorweg in Zuid-Sumatra, heeft thans de opdracht om een voorloopig onderzoek in te stellen naar het eventueel te kiezen tracé van een daaraan aansluitende spoorlijn door Midden-Sumatra. Met het oog op deze opdracht is, gelijk uit de officieele berichten in de Javabode van Zaterdag j.l. kan blijken, de chef der 2e afdeeling bij de exploitatie van Staatsspoorwegen op Java, J. Radersma, tijdelijk bij de directie gedetacheerd.

De grappige „Diederik Baltzerdt" dient in het Nws. v. d. Dag aan zijne lezers het volgende snufje toe:

„Eenigen tijd geleden heb ik, zoo schrijft hij, eens verteld dat eene Bataviasche modiste op eene receptie kwam, zóó aangekleed dat Mijnheer haar niet aanstonds herkende, haar uit haar rijtuig hielp, aan zijn arm naar binnen bracht, naar zijne vrouw . . . .

De felle modemaakster haalde een papier uit haar met point d'Alençon verfraaiden boezem, hief het op en zeide met luider stemme: „Ik wil enkel maar constateeren, Dames en Heeren, dat de Japon die Mevrouw dáár draagt, niet betaald is. Niet betaald. Dames en Heeren, en hier is de rekening!"

Sprach's und verschwand.

— Dat is eene niet zeer aanbevelenswaardige manier om aan je geld te komen, zullen velen denken. Maar waarlijk, de klanten maken het er soms naar.

Ik heb mij laten vertellen dat op een der hoofdplaatsen van Java eene familie woonde, laten we die noemen de Familie Nispers. De naam doet er ook niet toe. Het vrouwelijke gedeelte van het gezin bestond uit Mama en twee dochters; elegant, zooals hare moeder. Men hield rijtuig, natuurlijk.

De rekening van de japonnen, hoeden, fichus, blouses, corsetten, linten, veeren, kant . . . . . etc. etc. etc. (want ik wil niet onbescheiden worden) de moderekening der dames was in langen tijd niet betaald en tot eene bedenkelijke hoogte geklommen, eene allerbedenkelijkste hoogte.

Het is al eenigen tijd geleden, de faillissementswet bestond nog niet; zonder schandaal te maken zag de modemakersfirma geen kans om aan haar geld te komen. En schandaal wilde zij niet maken. Maar hoe dan?

Op een mooien morgen rijdt de equipage der dames Nispers wéér voor. De dames stappen uit, gaan den winkel in, groeten genadig, en beginnen wat uit te zoeken. De chef der zaak zet zijn hoed op, treedt naar buiten, en op een oogenblik dat zijne prettige clientèle geheel verdiept is in de beschouwing van een doos met ruches, wipt hij in het rijtuig der dames en geeft last om naar zijn huis te rijden. Zijn eigen huis, niet dat der dames! Daar aangekomen laat hij het rijtuig in de wagenkamer zetten, de paarden in den stal en sluit beide localiteiten af. Aan de eerst niet, maar nu wèl verbaasde inlanders: koetsier en palfrenier, geeft hij verlof om te gaan waarheen ze willen en hunne mooie hoeden mee te nemen. Dan roept hij zelf een sado aan, en rijdt naar den winkel terug.

De dames Nispers staan daar nog, op heete kolen. Zij begrijpen er niets van dat haar rijtuig weg is. De chef legt haar de zaak uit, allerbeleefst, en zegt: „Zoodra U nu Uwe rekening betaald hebt, beste Mevrouw en geachte jonge dames, krijgt U het rijtuig en de paarden terug, ik zal er in dien tijd goed op passen en er niet mee rijden, het is zoo wat samen het bedrag van mijne vordering op U.

— Maar dat mag U niet doen . . . .

— Als U het wilt, ben ik ook wel genegen het in betaling aan te nemen, vervolgt de chef, onverstoorbaar.

— Maar U mag dat niet doen, U móógt mijn wagen en paarden niet in beslag nemen, hijgt de Moeder en de jonge dames hijgen ook.

— Dat weet ik heel best, zegt de chef, maar mijn geduld is na zoovele jaren en maanden uitgeput. Indien U mij aanklaagt, dan zal ik eens een boekje open doen van de wijze waarop U uwe leveranciers behandelt, een boekje dat niet prettig zal zijn om te hooren voorlezen ter openbare terechtzitting.

Ik zal veroordeeld worden, maar U kunt de rest van Uwe reputatie wel afschrijven.

De dames gingen in een sado naar huis, de dames gingen naar een chinees, de dames teekenden papieren, de leverancier werd betaald . . . . en des avonds reden ze weer in haar rijtuig.

De chinees heeft nog zijn geld niet."

Zij wendde eveneens onbekommerdheid voor.

„Neen," antwoordde zij gelaten, „jij mag er niet bij ontbreken. Wij stellen het eenvoudig uit tot je weer beter bent."

„Dat zal wel te lang duren," meende hij. „Het is de pernicieuse, weet je."

„Ik hoop, dat je je vergist, liefste."

„Neen."

Hij noemde haar eenige onmiskenbare symptomen.

„Maar je behoeft je daarom nog niet bang te maken, liefje. Ik heb dezelfde geschiedenis reeds eens gehad, en heel goed doorstaan."

Ondanks zijn gerustellende verzekering kroop haar weer een ijzige rilling over den rug.

Zij liet er niets van merken. Maar terwijl zij met uiterlijk kalm overleg eenige veranderingen in de kamer aanbracht, was haar ziel één stamelend gebed.

„Lieve God, laat hem niet sterven! Hem niet! Laat hem mij, dat ik het onrecht kan goedmaken! Ik bid U, Heer!"

Père Dieudonné kwam en schreef ijsomslagen voor en warme baden en een Afrikaansche wortelenthee.

Maleen bracht hem, toen hij heenging, naar de hal.

Deze priester in zijn wit, golvend gewaad, met zijn fijne, edele gelaatstrekken kwam haar zoo onpersoonlijk, zoo onaardsch voor, dat zij tegenover hem een schuchterheid gevoelde, die haar anders vreemd was.

„Is mijn man wezenlijk in gevaar?" vroeg zij met trillende stem.

Hij antwoordde niet, zooals zij verwachtte, met een ontwijkend, vroom gezegde, maar zeide eenvoudig: „Ja."

Het was Maleen, of zij verstijfde.

Zij voelde duidelijk hoe ieder haartje op haar hoofd overeind rees, hoe het bloed uit haar gezicht week, hoe haar gelaatsspieren zich spanden.

De priester zag dit vale verbleeken, de plotselinge verandering in haar trekken.

Een oogenblik aarzelde hij. Het scheen, alsof hij haar iets troostends wilde zeggen. Maar hij liet het onuitgesproken, groette met zachten ernst en ging heen.

„Hij zag, dat ik lijd — hoe ik lijd," dacht Maleen, „en hij vindt het goed. O, hoezeer moet ik in zijn oogen met zonden beladen zijn!"

Zij bleef een paar minuten in gepeins verzonken, onbewegelijk staan. Toen kwam er een gedachte bij haar op, die haar weer opwekte.

„Omdat hij vindt, dat ik je straf verdien en boeten moet, daarom heeft hij wellicht zoo verschrikkelijk streng „ja" gezegd; misschien wenscht hij, dat ik in angst en kommer verzink tot heil van mijn ziel.

Zij klampte zich aan deze mogelijkheid vast en hoopte weder.

„George is zoo sterk, zoo gezond, hij heeft zulk een krachtige natuur! Hij zal ook ditmaal de ziekte wel overwinnen."

Toen zij weer bij hem terugkwam, zeide hij:

„Maleen, doe mij een genoegen."

„Alles!"

„Als ditmaal de drommel mij haalt — wat ik niet geloof, hoor je, maar het zou toch kunnen zijn — dan reis je met de eerste boot terug, naar Grootmama."

„Ja. — Zie je, dat beloof ik je met een licht hart, omdat je spoedig weer geheel opgeknapt zult zijn, mijn lieve, lieve George."

Streelend gleed haar hand over zijn dun, kort, zacht haar.

„Je gelooft toch ook, dat ik je liefheb?"

„Ja, hartje."

Zij week nauwelijks van zijn bed. Meestal had hij hooge koorts en was hij niet bij bewustzijn. Maar een keer, den volgenden morgen, toen hij rustiger was, zeide hij plotseling:

„Ik zou wel eens willen weten, of je hertrouwen zal?"

„George, spreek niet zoo! Ik verdraag het niet."

Hij glimlachte kalm.

„Zoo denkt men in het begin, maar het gebeurt toch wel."

„Met iemand, die zich vrij van schuld voelt, mag het zoo zijn," dacht zij. — „niet met mij." —

Zij waakte en bad in grooten angst, en legde hem ijscompressen op het hoofd en gaf hem zijn medicijn, maar hij kwam niet meer bij.

Op den tweeden Kerstdag, omstreeks twaalf uur, stierf hij.

Toen Maleen een uur later, doodsbleek, in de hal kwam, viel haar blik op den versierden boom en het theeblad met koekharten.

Alles stond en lag nog juist, zooals zij het drie dagen geleden had laten staan — en zag haar spookachtig aan.

Intusschen was er een wereld voor haar ten onder gegaan! . . . . .

(Wordt vervolgd.)

Personalia.

De kapitein **J. H. L. Schneiders**, van verlof uit Nederland terugverwacht, wordt bij aankomst op nonactiviteit gesteld.

De kapitein **B. H. Franssen Herderscheé**, van verlof uit Nederland terugverwacht, wordt bij aankomst op nonactiviteit gesteld.

De kapitein **L. G. van Aken**, van verlof uit Nederland terugverwacht, wordt bij aankomst op nonactiviteit gesteld.

Met het bestuur over de onderafdeeling Singkel en de Alaslanden, met den titel van civiel gezaghebber, is tijdelijk belast de kapitein bij de maréchaussée **R. Heijtman**, en zulks onder het genot eener toelage van *f* 100 s' maands.

De kapitein **J. A. Köhler**, van het 10e bataljon infanterie, is overgeplaatst naar het garnizoensbataljon van Ambon en Ternate.

De in activiteit herstelde kapitein **R. J. A. Raedt van Oldenbarneveld** is geplaatst bij het 20e bataljon infanterie.

De ritmeester **P. Sorgdragen**, in garnizoen te Salatiga, heeft wegens langdurigen dienst een jaar verlof naar Europa gevraagd.

De 1e luitenant **W. D. Davis**, van het garnizoens bataljon van Celebes, Menado en Timor (mobiele colonne te Paloppe) is geëvacueerd naar Soerabaja en ter nadere indeeling overgeplaatst bij het subsistenkader aldaar.

De 1e luitenant **L. Maurenbrecher**, van het 4e bataljon infanterie, is overgeplaatst naar het garnizoensbataljon van Ambon en Ternate.

West-Indië.

Suriname. Reeds eenigen tijd werd van verschillende zijden behoefte gevoeld aan wettelijke regeling van de Zondagsrust. Gouverneur Idenburg heeft nu onlangs een ontwerp-verordening ter goedkeuring aan de Koloniale Staten aangeboden betreffende den wekelijkschen rustdag. Aan de betrekkelijke M. v. T. wordt het volgende ontleend.

Na te hebben uiteengezet dat de onderhavige quaestie zoowel hare maatschappelijke als hare godsdienstige zijde heeft vervolgt de memorie:

„De verzorging van deze laatste ligt grootendeels buiten de overheidstaak en moet worden overgelaten aan de conscientie der burgers. Gingen dan ook oudere wetgevingen op dit gebied grootendeels uit van het religieus karakter van den rustdag, onder invloed en drang van den geweldigen omkeer, die in de vorige eeuw nijverheid en verkeer ondergingen, voegde zich bij dit geestelijk element een sociale factor, die in de nieuwere wetgeving bepaald op den voorgrond treedt en die ten gevolge heeft dat tal van regelingen omtrent Zondagsrust een plaats hebben gevonden in arbeids- en andere sociale wetten.

De roeping van de Overheid ligt ten dezen opzichte dan ook hoofdzakelijk op maatschappelijk gebied en juist daarom kunnen, zooals de nieuwere Zondagswetgeving leert, op dit terrein samenwerken, wie uit geheel verschillend beginsel leven.

Door de wetgeving heeft de Overheid te zorgen dat het besef van den ingeschapen levensregel, waarvan het onderhouden ook op sociaal gebied zulke gezegende vruchten draagt, niet verloren ga, doch integendeel ingescherpt worde, waartoe zij zelf in den publieken dienst en op het openbaar terrein het voorbeeld geve en doe geven; dat voor hen, die dat wenschen de geestelijke zijde van den rustdag ongestoord tot haar recht kunne komen; dat niet door misbruik van maatschappelijk overwicht en van sociale toestanden de wekelijksche rust onthouden worde aan hen, die haar als mensch behoeven. Bij de vervulling van deze taak sluite de overheid zich zooveel mogelijk aan bij hetgeen zede is in die kringen des volks, waarin de beste tradities voortleven en trachte zij deze zede te verheffen; terwijl zij er voor wake het individueele verantwoordelijkheidsbesef niet te verzwakken en de vrijheid der verschillende levenskringen te eerbiedigen door niet meer te regelen dan ter vervulling van haar taak noodzakelijk is.

De Surinaamsche wetgeving op het gebied der rustdagen beantwoordt slechts zeer onvoldoende aan den hiervoren gestelden eisch. De Strafwet verzekert het ongestoord verloop der godsdienstige samenkomsten en beschermt de godsdienstleeraren in de uitoefening van hun bediening; de Wetboeken van Koophandel en van Burgerlijke Rechtsvordering, alsmede het Burgerlijk Wetboek, bevatten bepalingen, die met den wekelijkschen rustdag rekenen, doch grondslag van de wettelijke rustdagviering in het maatschappelijk leven is nog steeds de Publicatie van 17 December 1783.

De bestaande wettelijke regeling ten opzichte van den wekelijkschen rustdag is nog alleszins gebrekkig; het handhaven der Zondagsrust is, voorzoover dit plaats heeft, meer te danken aan godsdienstzin der ingezetenen en aan nawerking van vroegere voorschriften, dan aan behoorlijke voorzieningen, die met de veranderde tijdsomstandigheden rekenen; en het getuigt zeker zoowel voor goede zeden onder de bevolking als voor beleid bij de politie, dat geen verdere afschuiving op het punt van rustdagviering te constateeren valt dan het geval is. Kan de bestaande toestand van zeer gebrekkige regeling niet worden bestendigd, het voortleven van goede tradities maakt thans nog het treffen van een behoorlijke voorziening, die in het bewustzijn van het betere deel van ons volk rechtvaardiging vindt, minder bezwaarlijk en doet 't mogelijk zijn om te dezen opzichte tegen ernstige verflauwing der grenzen te waken.

Aan de hierboven omtrent de taak der overheid uitgesproken gedachte heeft de gouverneur vorm gegeven in de ontworpen verordening betreffende den wekelijkschen rustdag. Grootendeels wordt daarin de in Suriname gehuldigde practijk gehandhaafd en vastgesteld; op enkele punten zal zij worden versterkt en verscherpt, namelijk daar waar zonder een algemeen geldend verbod concurrentiezucht van enkelen, bij veler harden strijd om het bestaan, aan een geheele klasse der burgerij den vrijen rustdag zou kunnen ontnemen of de rust op het openbaar terrein zou kunnen storen; en ook daar, waar alleen een algemeen verbod kan voorkomen dat buiten bepaalde noodzaak den dienstbaren niet de beschikking over den rustdag wordt verzekerd."

In hoofdzaak wordt dus bij deze ontwerp-verordening beoogd, de Zondagsrust te handhaven, zooals die thans nog in de kolonie in algemeenen zin wordt opgevat, en daarbij tevens, van overheidswege het voorbeeld gevend ten aanzien van de daartoe behoorende diensten, zooveel mogelijk den rustdag te beschermen voor hen, die in dienstverhouding tot anderen staan.

Van Vreemde Koloniën.

Boschexploitatie op de Philippijnen. Majoor G. P. Ahern, directeur van het boschwezen te Manilla, heeft onlangs de eerste circulaire zijn departement doen verlaten, waarin ten behoeve van eventueele exploitanten alles is vermeld, wat hun van dienst kan zijn. Wij ontleenen daaraan het volgende:

De gouvernementsbosschen in den Philippijnschen archipel beslaan eene oppervlakte van meer dan 40 millioen acres of 16 millioen hectaren. In particulier bezit bevinden zich minder dan ½ millioen acres of 200.000 hectaren. Ingevolge besluit van het Congres in 1902 kunnen de philippijnsche bosschen niet verkocht, in pacht, of in eigendom uitgegeven worden, tenzij de terreinen meer waarde bieden voor landbouwdoeleinden dan voor het boschbedrijf.

Voor de exploitatie van boschterreinen als zoodanig kunnen evenwel vergunningen worden verleend, die aan de houders het uitsluitend recht van exploitatie der betrokken terreinen ten aanzien van bepaalde boschproducten geven. De aanvang der te verleenen concessie hangt af van den omvang, dien aanvragers aan het op te richten etablissement zullen geven. Voor de vergunning worden geen rechten in rekening gebracht, alleen worden rechten geheven naar reden van het gekapte hout, welke rechten varieeren tusschen ½ en 2½ peso (62½ cent tot *f* 3.12½) per M^3. De vergunningen kunnen tot voor een tijd van 20 jaren worden verleend.

Er worden in den archipel geen uitvoerrechten geheven van het ruwe of bewerkte inlandsche hout, terwijl het ruwe hout vrij van rechten in de Vereenigde Staten wordt toegelaten. Het invoerrecht te Manilla op machinerieën voor zaagmolens enz. bedraagt 5 percent ad valorem. De vracht van Manilla tot de Westkust der Unie bedraagt 7 dollars (amer.) per ton en tot de atlantische kust der Vereenigde Staten 14 tot 15 dollars per ton.

In Bulletin No. 4 van het departement werden 30 verschillende in den archipel voorkomende houtsoorten aangewezen en de hoedanigheden van het timmerhout uiteengezet. Gewone soorten even goed als het amerikaansche pijnboomenhout kunnen tot gelijken prijs als dit aan de kust worden afgeleverd, en met het oog op het verschil in vrachtprijzen enz. zou dus het philippijnsche hout zeer wel het amerikaansche product kunnen vervangen op de locale, chineesche en australische markten, die tezamen gemiddeld 250 millioen kubieke voeten hout, onbewerkt en bewerkt, per jaar uit de Vereenigde Staten betrekken.

Wat den rijkdom der philippijnsche bosschen betreft, wordt in de circulaire verwezen naar de Bulletins 5 en 6 van het departement, waarin omtrent enkele reeds onderzochte perceelen op Negros en Mindoro het quantum bruikbaar hout op 10000 tot 32000 kubieke voet per acre wordt gesteld. Een perceel op de helling van den berg Silay in Noord Negros, ter grootte van 69 vierkante engelsche mijlen, wees een voorraad uit van 32050 kubieke voet per acre aan bruikbaar hout van meer dan ½ meter middellijn. Omtrent tal van bosschen, die groote hoeveelheden waardevol hout bleken te bevatten, ontbreken nog de gegevens.

De arbeid is niet moeilijk te bekomen. De loonen wisselen van ½ tot 1½ peso (à *f* 1.25) daags. De Philippijners zijn in staat allerlei soort van machines te behandelen en leveren bij behoorlijke behandeling eene bevredigende arbeidsprestatie.

Vele soorten inlandsch hout drijven en zouden door bedreven amerikaansche vlotlieden door de kalme eilandzeeën naar Manilla en misschien zelfs wel naar China kunnen worden gevlot. (Wanneer er maar geen typhonen in die buurt waren).

Wat aangaat het benoodigde bedrijfskapitaal wordt dit voor ééne maatschappij op 200.000 dlrs (amer.) gesteld. Zulk een onderneming, betoogt de circulaire, moet niet worden beproefd, tenzij de maatschappij beoogt het product van het begin tot het einde te behandelen, hierbij inbegrepen het vervoer, opslagplaatsen van hout op de voornaamste markten, voorraadmagazijnen voor de geëmployeerden in het bosch, enz.

Ten einde een denkbeeld te geven van wat er in dit opzicht te verdienen valt, wordt in de circulaire overgenomen eene beschrijving van de capaciteiten eener onderneming bij Cadiz in West-Negros, die 37668 acres beslaat.

De totale hoeveelheid bruikbaar hout van meer dan ½ meter middellijn wordt geschat op 1.207.002.000 kubieke voet ter waarde van ruim 88.361.580 pesos (110 millioen gulden), waarvoor een bedrag van 3.150.632 pesos aan rechten zal moeten zijn betaald, indien de geheele hoeveelheid is verkregen.

Dit perceel is echter bijzonder rijk. Van een ander ter grootte van 85 vierkante mijlen, ter Oostkust van Mindoro gelegen, wordt de hoeveelheid bruikbaar hout van meer dan 40 decimeter middellijn op 101.237.000 kubieke voeten geraamd, ter waarde van 9.166.724 pesos, waarvoor 341.600 pesos aan rechten zullen moeten worden betaald.

In de, door het Bureau of Forestry uitgegeven Bulletins 5 en 6 vindt men wat het Bureau ten behoeve van gegadigden doen zal. De boschbeambten zullen alles in het werk stellen om het finantieel succes aan de ondernemingen te verzekeren. Aangeraden wordt om een deskundige uit te zenden teneinde met een ambtenaar van het Bureau het terrein te onderzoeken. Houtmonsters worden op verzoek toegezonden. Alle uitgaven van het Bureau zijn op aanvrage bij dit Bureau dan wel bij het Bureau of Insular Affairs te Washington verkrijgbaar.

Wij dwepen geenszins met de amerikaansche kolonisatie-wijze, daarvan hebben we in deze rubriek op grond van de waar te nemen feiten genoegzaam doen blijken, doch vragen ons af, of hier nu niet een voorbeeld is gesteld, waaraan we met het oog op de onontgonnen rijkdommen der buitenbezittingen in Nederlandsch-Indië ons zouden kunnen spiegelen. Te betreuren valt het voorzeker, dat waar 1907 zich zoo goed inzette met de oprichting in de eerste dagen van het jaar der Atjehsche Bosch Exploitatie Mij., de vloedgolf, die het te ontginnen eiland Simaloer teisterde, aan deze onderneming zoo kort na hare geboorte waarschijnlijk ernstige moeilijkheden bereidde.

In elk geval meenen wij er de aandacht op te moeten vestigen, dat waar men te Manilla ernstig doende is om te trachten de 600.000 kubieke meters amerikaansch hout op de australische en chineesche markten door philippijnsch hout te vervangen, voor het nederlandsch-indische hout der buitenbezittingen mogelijk ook wel een kansje open staat.

Engelsch-Indië en Java-suiker. De handelscorrespondent van de *Pioneer* schreef den 4en Januari ll. uit Calcutta o. a. het volgende betreffende de invoeren in November, vergeleken bij dezelfde maand van het vorige jaar:

„Er valt een belangrijke vermindering te constateeren ten aanzien van de suiker-invoeren, van ongeveer 5½ lakhs (440.000 gld.). De aanvoeren van Java waren zeer groot, maar voor alle andere plaatsen viel groote achteruitgang waar te nemen."

Deze waarneming moge het voor de suiker-industrie van Java gunstige feit releveeren, dat het blijkbaar met de boycot van Java-suiker uithoofde van Swadeshi-politiek zoo'n vaart niet loopt, het zal niettemin voor deze industrie o. i. geraden wezen om, wat ze dan ook zeker niet zal nalaten, zich op de hoogte te houden van de beweging, thans in Engelsch-Indië gaande, om de reeds reusachtige suiker-productie van dat land zoodanig te vermeerderen, dat het niet alleen geen suiker meer behoeft in te voeren maar zelfs uit kan voeren, welke vermeerdering wordt nagestreefd zoo door uitbreiding der cultuur, als door verbetering in de bereidingswijze.

Dezelfde correspondent deelde in zijn schrijven van den 28 December ll. mede, dat een europeesche firma te Calcutta zich de diensten had verzekerd van een expert voor de invoering van een nieuwe machine ten behoeve van de suiker-industrie.

Voorts werd op de nijverheidstentoonstelling in December ll., tegelijk met het Indisch Nationaal Congres te Calcutta gehouden, door het gouvernement der Vereenigde Provinciën ook een nieuwe verbeterde machine tentoongesteld.

Particulier zoowel als bestuurs-initiatief zijn dus in dit opzicht diligent — ook in de provincie Bengalen spant het bestuur zich voor deze zaak, terwijl Madras niet achter blijft.

En wat de uitbreiding der cultuur betreft is voor Engelsch-Indië zeker waar, wat meergemelde correspondent den 28en December ll. schreef:

„Het huidige oogenblik is het meest geschikt om zich op de suiker toe te leggen, want dit is een artikel, dat de Swadeshi-patriot vastbesloten schijnt te exploiteeren. Ieder, die uitkijkt naar eenig gebruik voor braakliggend land, kan niet beter doen dan het met de suiker te probeeren."

Een nieuwe fransche kolonie. Bij decreet van den president der fransche republiek van den 21en December ll. werd bepaald dat een wetsontwerp ter goedkeuring aan het fransche parlement zou worden aangeboden, waarbij de eilanden Anjouan, Mohéli

en Grande Comore tot fransche koloniën worden verklaard.

Op het oogenblik vormen die eilanden nog protectoraten, waaromtrent evenwel valt op te merken, dat de sultans van Grande Comore en Mohéli of hunne afstammelingen buiten hun land op pensioen zijn gesteld, terwijl den sultan van Anjouan niet de minste macht is gelaten in de binnenlandsche aangelegenheden van zijn land.

Op Grande Comore had Duitschland indertijd een oogje geslagen. Een Franschman, Humblot, die daar uitgestrekte koffieplantages bezat en ook een houtzaagmolen, kreeg het aanbod van duitsche zijde om zijn bezittingen voor 1½ millioen franken over te doen en het eiland te verlaten. Dit laatste deed Humblot tijdelijk, maar alleen om aan Frankrijk namens den sultan het protectoraat aan te bieden.

Dit protectoraat werd in 1886 nagenoeg tegelijk met dat over de andere genoemde eilanden aanvaard, maar Humblot, die tevoren op zeer goeden voet met den sultan van Grande Comore stond, vond dezen, Said Ali, bij zijn terugkeer als een blad omgekeerd. Na verschillende aanslagen op zijn leven, die blijkbaar van Said Ali uitgingen, werd deze in 1893 door den commandant van een fransch oorlogsschip op de lunch genoodigd en toen maar aan boord gehouden en ingevolge bekomen last gevankelijk naar Diego Suarez vervoerd.

Een jachtavontuur en zijne gevolgen. Den 5en December ll. trokken de luitenants Ramsay en White, in khaki gedost, er op uit om in de buurt van het Purandhar-sanatorium bij Poona te gaan jagen. Zij kwamen een kudde herten op het spoor, en volgden dit, doch hadden hierbij het ongeluk een paar inlandsche vrouwen schrik aan te jagen. Hoe dit kwam, vermeldt de T i m e s o f I n d i a niet, waaraan we dit relaas ontleenen, maar wel, dat de inlandsche schoonen het op een loopen zetten, al schreeuwende, haar toevlucht zoekend bij een landgenoot, die op een veld in de nabijheid bezig was hooi op te stapelen. De man, in de meening dat 'n paar Tommies op de vrouwenjacht waren, begon toen ook te schreeuwen en van alle kanten kwamen de dorpelingen toeschieten. Ramsay en White maakten den vrouwen en den man op de hooimijt er een verwijt van, dat zij de herten op de vlucht hadden gejaagd door hun schreeuwen, terwijl de andere partij, al spoedig tot een kleine menigte aangegroeid, van de vermeende Tommies eischte, dat dezen mede naar den dorps-patel zouden gaan, om zich te verantwoorden voor het belagen van inlandsche vrouwen. Daar de eene partij slechts engelsch, en de andere niet dan de inlandsche taal verstond, liep de zaak spoedig uit op een twist, waarin aan de beide officieren hun geweren werden ontnomen, terwijl bij de achterwaartsche beweging waartoe zij alstoen besloten, hun door de verwoede dorpelingen steenen werden nageworpen, waardoor zij eenige schrammen en builen opliepen van weinig ernstigen aard.

Den 13en Januari ll. werd dit zaakje door den heer Carmichael, Collector en Districts-magistraat te Dhond, berecht. Van de elf gedagvaarde inlandsche beschuldigden werden twee tot 18 en 12 maanden, zeven tot 6 maanden „rigorous emprisonment", één vrouw tot een boete van 10 roepijen veroordeeld, en één vrijgesproken.

Zoo wordt door het „humane" Engeland in de koloniën recht gesproken.

Het heele geval berustte toch hoogstens op een misverstand, zooals bleek toen, nadat onmiddellijk na het voorgevallene de districts-superintendent van politie met de beide aangevallen officieren ter plaatste verscheen en de dorpelingen de qualiteit vernamen der aangevallenen, zij onmiddellijk eigener beweging de geweren weder inleverden en om vergiffenis vroegen.

Een eenigszins billijke maatregel. Sedert de uitvoering der wet van den 27en Mei 1885 betreffende de verwijdering van recidivisten, wegens landlooperij zoowel als kleine en groote vergrijpen, is de aandacht der fransche regeering herhaaldelijk gevestigd op de, dientengevolge aan vrouwen, onder deze categorie vallende, opgelegde harde straf, in vergelijking met die, welke aan hare sekse-genooten is weggelegd, die tot dwangarbeid veroordeeld werden en hare straf in het eigen land uitdienen.

Sedert 1887 zijn in het geheel 974 vrouwelijke relégućes uitgewezen, waarvan 517 naar Fransch Guyana en 457 naar Nieuw Caledonië, en van dit aantal zijn er thans nog 453 over, nl. 212 in Fransch Guyana en 241 in Nieuw Caledonië.

In Fransch Guyana is de sterfte onder deze gestraften zeer groot, waardoor de straf dus nog aanmerkelijk wordt verzwaard, hetgeen in verband met het feit, dat de met dwangarbeid voor veel ernstiger vergrijpen gestrafte vrouwen in Frankrijk blijven, aanleiding heeft gegeven tot een wetsontwerp, thans bij het fransche parlement in behandeling, waarbij de uitwijzing van vrouwelijke recidivisten naar de strafkoloniën wordt gestaakt, en in stede daarvan, als voor zestigjarigen reeds is gesteld, op haar de i n t e r d i c t i o n d e s é j o u r, doch voor den tijd van 20 jaren in stede van levenslang, van toepassing zal worden verklaard.

Het schijnt dus niet van den heer Millies-Lacroix te mogen worden verwacht, dat deze ook verandering zal brengen in de toepassing der uitwijzing van mannelijke recidivisten naar de strafkoloniën.

Intusschen gelooven wij, dat er wel eenige mogelijkheid bestaat, dat de stroom van gestraften, die in 1896 voor Nieuw Caledonië ophield te vloeien, eerlang weer in stede van naar Cayenne naar die kolonie zal worden geleid, waar men steeds dringender om weder-uitzending van gestraften vraagt, nu het met de vestiging van eigenlijke kolonisten niet wil lukken.

Balk en splinter. De engelsche natie is de meest humane — in eigen oog wel te verstaan — en kent zich daarom het recht toe, andere natiën te beoordeelen en zelfs te veroordeelen op zaken en feiten, ook leugens en fantasieën, terwijl telkens en telkens weder blijkt, hoe het angelsaksische ras het meest berekenende is, dat voor niets terugwijkt, waar het zijn belangen geldt.

Voor Australië b. v. concentreert zich thans nog evenzeer als vroeger het belang der engelsche kolonisten in die beide woorden: blank Australië.

Die er buiten zijn van gekleurd ras moeten geweerd, die er reeds binnen waren uitgeroeid, als de Indianen in de Vereenigde Staten en de inboorlingen van Tasmanië.

Het uitroeiingsproces ten opzichte van de inboorlingen op Nieuw-Holland houdt nog steeds aan. In een vergadering van het Australisch wetenschappelijk congres deelde professor Klaatsche van Heidelberg het een en ander mede van zijn ethnologische onderzoekingen onder de zwarten van Noord West-Australië. Professor Klaatsche bevestigde de vroegere mededeelingen van dr. Roth betreffende mishandeling van inboorlingen en zeide dat de betrekkingen tusschen blanken en zwarten slechts konden worden vergeleken bij den vreeselijken staat van zaken in Tasmanie van 1820 tot 1830, die met de algeheele uitroeiing der zwarten op het eiland eindigde. Tot staving van zijn beweren deelde spreker mede getuige te zijn geweest van de aankomst van inlandsche gevangenen te Wijndham, die 300 tot 400 mijlen ver aan den hals geketend hadden moeten afleggen.

Maakt men hier in Engeland „fuss" over?

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. Februari 1907.

De rechtspraak over de Inlandsche bevolking in het Gouvernement Celebes en onderhoorigheden en de residentie Timor, door Mr. J. C. Kielstra. — Uit den zetel van het Khalifaat IX: De mantels van den Profeet, door Moekhbir. — Havenverbetering te Soerabaja, door J. E. de M. — Het Banka-verslag van den Hoofdinspecteur A. A. de Jongh, door J. E. de M. — De terugkeer van mijnwerkers van Banka in Zuid-China, door J. E. de M. — Overeenkomsten met inlandsche vorsten (slot). — Reinwardt's Indische zending, door S. Kalff (slot). — Maandelijksche revue van brochures, enz. — Koloniale literatuur. — Wetenschap en industrie: Lloyds. — Afzet van Java-suiker in Britsch-Indië. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller. — Financieel overzicht.

Onze eeuw. Februari 1907.

Een Indische Regeeringscommissaris in 1816 (slot), door S. Kalff.

De Indische Mercuur 5 Febr. 1907.

Verslag der Gouvernements Kina-onderneming over het jaar 1905, door v. G. — De Braziliaansche Koffie-valarisatie — Kiemen van zaden van Accacia decurrence na behandeling met geconcentreerd zwavelzuur. — Uitvoer van Java. — Nieuwe Maatschappijen. — Kleine Mededeelingen. Enz.

Weekblad voor Indië. 1907. No. 37.

Gevangenis of verbeterhuis, door Dr. R. Broersma. — Vroegere Indische buitenplaatsen, door Gabriël. — De boeaja's (slot), met foto's, door L. C. Westenenk. — Martapoerasche kleederdracht (met foto). — Een nacht in een Japansch hotel (met foto's), door Také. — Bali in woord en beeld (met teekeningen). — Henri Borel contra K. Wybrands: theosofie contra geloof. — Indische indrukken, door Carlo. — Van een buitenpost (krankzinnig verklaard) (slot), door M. W.

De Gids Februari 1907.

Javaansch Christendom, door Mr. L. W. C. van den Berg. — De wijziging van het Regeerings-Reglement voor Nederlandsch-Indië, door Prof. J. de Louter.

Vragen van den Dag. Februari 1907.

Koloniale staathuishoudkunde en de Akademie voor hoogere bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.

NAAMLIJST VAN LEDEN
toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" over de maand Januari 1907.

Heer J. N. Burger,	Amsterdam	ƒ 2.50	lid.
„ D. J. Cox,	„	2.50	„
Mej. E. van Loon,	„	2.50	„
Heer R. E. van Dijk,	„	1.50	„
Dames van Oss,	Apeldoorn	1.50	„
Mej. S. Bouma Westerbaan,	„	1.50	„
Heer J. N. Smith,	's-Gravenhage	1.50	„
„ S. F. Klein Bentink,	„	1.50	„
„ A. J. H. Scherp,	„	1.50	„
„ R. Schuursema,	„	2.50	„
„ H. G. Heyting,	„	6.—	donn.
„ J. C. van der Meulen,	„	2.50	lid.
Mej. J. F. Strikwerda,	„	1,50	„
Heer J. Einthoven,	„	1.50	„
„ P. H. A. de Ridder,	„	1.50	„
„ J. de Groot,	„	6.—	donn.
„ J. Meyers,	Leeuwarden	1,50	lid.
„ L. Kimijzer,	Nijmegen	1.50	„
„ C. Jäger,	„	1.50	„
„ Fr. Ploos van Amstel,	Overveen	1.50	„
Z.Ex. A. W. F. Idenburg,	Paramaribo	5.—	„
„ G. van der Schroef,	„	2.50	„
„ Van Bulo,	„	2.50	„
„ C. R. Frowein,		2.50	„
„ J. W. Campagne,	Smitau (Borneo)	5.—	donn.
„ C. van de Putt,	Teteringen	1.50	lid.
„ A. C. E. Rykens,	„	1.50	„

Leden die **verhuizen** worden verzocht hiervan aan den Administrateur, Verhulstraat 51, den Haag, **kennis te geven, met vermelding zoowel van het oude als het nieuwe adres.**

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende ....

....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie*

van f ....

den .... 190...

Straat of gracht ....

Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

J. J. REESER.
Meubeleering,
Behangerij, Stoffeerderij.
Piet Heinstraat 116. Elandstraat 76 en 85.
Telephoon 1740.

Restaurant KNAPPSTEIN
Vlamingstr. 15-17. Tel. 2479. Den Haag
Plats du Jour à 50 ct.
Diners à f 0.80, f 1.20 en f 2.—
A la Carte dagelijk tegen matige prijzen.
Van 1888 tot 1902 Chef-Kok, Rest. Riche, alhier.

NIEUW
Malthusianisme.
Damesdeskundige.
MEVROUW ADRIAAN
Regentesselaan 362,
einde halte lijn 5.
Consult dagelijks, Zondags op verzoek.

H. v. DOOREN & Cie.
MODES.
DEN HAAG. SCHEVENINGEN. AMSTERDAM.
5 Hoogstraat. 11 Oranjegalerij. 24 Leidschestr.

Huishoudkarntjes
worden met veel succes ook in de Koloniën gebruikt, zijn zeer geschikt voor het maken van versche karnemelk, slagroom en het klutsen van eieren. Aanbevelend,
Riviervischmarkt 9, den Haag.
Landbouwkantoor, M. J. SPRUYT.

J. F. HANSEN, Mr Smid.
MAGAZIJN van
Baden, Geysers, Haarden, Kachels en Fornuizen.
GASORNAMENTEN,
Huishoudelijke Artikelen.
KEPPLERSTRAAT hoek Regentesselaan,
'S-GRAVENHAGE.

Ch. F. RIJKEN & Co.
Vleugels, Pianino's, Orgels.
Verhuren, Stemmen, Repareeren
NIEUWSTRAAT No. 26.

De Goedkoope Winkel van
H. DE LA COURT.
Chemische producten,
Borstelwaren, Sponsen, Zeemleder,
TOT DE LAAGSTE PRIJS.
Hemsterhuisstraat 283.

ELITE SHOES
Maat- en Reparatie-Ateliers
Vos in Tuinstraat 4
tegenover „Hotel des Indes"

H. HESSELS & ZOON
Importeurs van
Amerikaansch Schoeisel
Schoeisel voor Indië
Piet Heinstraat 117

„ADLER" Schrijfmachine.

Onmiddelijk, volkomen en blijvend zichtbaar schrift, groote doorslagkracht om tot 15–20 doorslagen tegelijk met het origineel te maken. Bijzondere eenvoud in constructie, voorzien van alle denkbare voordeelen. Voor Indië de meest gewilde machine
Hoogste onderscheiding **Gouden Medaille, Tentoonstelling van Gemeente-Administratie**, gehouden te Amsterdam, Sept. 1906.
Imp.-Exp.: B. J. RUBENS & Co.,
Amsterdam, 11 Nic. Witsenkade.
Telefoon **1923**

G. J. HEEMSKERK
OBRECHTSTRAAT 198 hoek REINKENSTRAAT.
Telephoon **3641.**

Van af heden verkrijgbaar de Koffie en Thee der **Firma de Wed VAN NELLE** te Rotterdam.

Koffieprijzen p. ½ K.G.	Theeprijzen p. ½ K.G.
Rood merk . . . 60 cts.	Gebroken N°. 1 f 1.50
Zwart „ . . . 54 „	Afternoon tea . „ 1.25
Groen „ . . . 52 „	Zuivere theeën „ 1.00
Paarsch „ . . . 50 „	„ „ „ 0.80
Ook verkrijgbaar	„ „ „ 0.65
Alex Meier Koffie	**Thueré Thee**
prijzen 57½, 67½, 80 ct.	f 1.50, 1.25, 1.00, 0.80

Aanbevelend, **G. J. HEEMSKERK.**

W. PAULUSSEN.
Drogist, SPUI 156a
recht over de St. Jacobstraat.
GOEDKOOPSTE en SOLIEDSTE adres
voor Parijzer Gummi- en Verbandartikelen.

Heeren Rookers!
Bijzonder aanbevolen het merk
CONSULADO
een zeer geurige **3 cts. Sigaar**
A. G. AUDIER, Prinsestraat 134,
hoek NOORDWAL.

Brückel Mutzenbach,
Veenestraat 22, hoek Kettingstraat,
'S-GRAVENHAGE.
Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

Firma Gebr. KALSE,
Vlamingstraat 41. Den Haag.

KANTOORBOEKHANDEL.
Specialiteit in Lederwaren.
KOFFERS. TASSCHEN.

TRANSVALIA,
Prins Hendrikstraat 74.
Extra voorraad Dienstbodenboezelaars,
Wollen Ondergoederen
ook in
ECHT JAEGER.

Th. FRANKEN,
Confiseur, Patisier, Glacier,
Sumatrastraat 1g, bij het Kanaal,
's-GRAVENHAGE.
Telefoon No. 1460.

Nieuw-Malthusianisme.
Mevrouw VAN DAM
dagelijks te spreken van **10--4** en van **7--9** uur. (Zondag op verzoek).
-:- Tollensstraat 106 -:-
Oudste en vertrouwdste adres van nieuwe Malthusiaansche middelen.
Inlichtingen en Brochure op aanvrage kosteloos

Maison Spéciale de Trousseaux et Layettes.
NOORDEINDE 6 *vis à vis Plaats.* **BERNARD DRABBE.** **DEN HAAG.** *Telephoonn. 2162.*
Specialiteit INDISCHE UITRUSTINGEN.
Dunne Lingerie's. Ka'. Dam. Tafelgoed, Bedlakens, Sloopen en Goelings.
in gegarandeerde Indische maten.
BOEKJES met volledige opgave GRATIS.

Nederlandsch-Indische Crediet- & Bankvereeniging
Hoofdkantoor AMSTERDAM, Keizersgracht 482.
DEPOSITO-RENTE.

Voor bedragen met 1 dag opzegging 3 pct.	Voor bedragen gedurende 6 maanden 4 pct.
„ „ gedurende 1 maand 3½ „	„ „ „ 1 jaar 4 „
„ „ 3 maanden 4½ „	

Gelden op langen termijn gedeponeerd kunnen elken dag *tusschentijds* worden teruggevraagd, in welk geval correspondeerende renten vergoed worden.

Den Haag, Leiden, Delft, Rotterdam,
BURGWAL 8 PAARDESTEEG 7 CHOORSTRAAT 21 KORTE HOOGSTR. 6
DAMES leest de volgende week de annonce van de **speciaal voor Indië ingerichte Mode-Magazijnen van**
E. v. d. HORST,
Hoofdmagazijn **Burgwal 8,** bij de Wagenstraat, Den Haag.
Alle goederen voor de helft der gewone prijzen.

F. VAN ROOY,
Amerikaansch- en Fransch Schoeisel
Bankastraat 41, Den Haag,
naast de Melkinrichting „DE SIERKAN".

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, LENSVELT NICOLA,
DEN HAAG, Telefoon No. 2531. VEENESTRAAT 23.
LUNCHEON ROOM.
Haagsche Beschuit.

AGUILAR'S
Port-, Sherry- en Madeirawijnen
zijn alom bekend.
VRAAGT PRIJSCOURANT.
Hoofdkantoor Heerengracht 3, DEN HAAG. Telephoon Interc. 264.
Bijkantoor: Batavia, B. DE BAS & Co

A. KREIJMBORG & Co.
HOFLEVERANCIERS — AMSTERDAM.
Huis van den Eersten Rang
LEIDSCHESTRAAT hoek Heerengr. Teleph. 3200.
Modernste inrichting voor **Heeren-, Jongeheeren- en Kinderkleeding,** gemaakt en naar maat.
Aan de afdeeling Kleeding naar Maat zijn verbonden:
1 Professeur de Coupe en 10 Coupeurs met assistenten.
Coupe Système Americain
Uitrustingen voor de Indiën.
Uniformen, Gala- en Automobielkleeding. Ambtsgewaden; waterdichte stoffen voor Jacht- en Sportkleeding.
Parterre: Heerenkleeding;
1e Etage: Kleeding naar Maat; 2e Etage: Kinder- en Jongeheerenkleeding.